

Bilen velsignes. Der sælges hellige amuletter bagefter. Foto: Mikael Gravers

Buddhismen og modernismens udfordringer

Buddhismen er i forandring på flere fronter. De sidste ca. 30 år er der opstået en dialog mellem buddhister i Østen og i Vesten, hvor buddhismen er vandret fra klostre i Tibet, Indien og Sydøstasien og ind i nyoprettede klostre og centre i Europa og USA – og tilbage igen. Undervejs har vestlige tankesæt påvirket religionen, så den er tilbage i Asien i en ny, moderniseret form. Men i lande som Thailand spirer konflikter mellem by og land over den måde, den moderne buddhisme praktiseres på nogle steder. Lektor Martijn van Beek fra Aarhus Universitet fortæller:

”Der sker noget med buddhismen i øjeblikket i både Vesten og Østen. En form for

genopblomstring med buddhismen både som religion og i sekulariseret form. Man ser det for eksempel i tilfældet med meditation, som er et centralt element i den buddhistiske træning. Det fylder ikke meget i den asiatiske buddhisme, især ikke blandt den brede befolkning. Men vestlige videnskabsfolk har taget elementer fra den bredere spirituelle træning og udviklet nye sekulære meditationsformer som mindfulness, noget der bruges meget i forbindelse med stresshåndtering. I Vesten betragtes meditation i denne mere snævre og tekniske forstand som essensen af buddhismen.”

Efter beat-generationens fascination af Zen

i 1950'erne var det hippierne i 1970'erne, der for alvor tog buddhismen med hjem til Vesten. I begyndelsen var det Zen-lærere, senere var det tibetanske lamaer, der blev inviteret. I den seneste bølge er det især Theravada-buddhistisk inspireret mindfulness-meditation fra Sydøstasien, der er blevet aktuel. Inden for de buddhistiske rammer i centre i Vesten undervises og formidles der i en grundlæggende anderledes forståelse end i Asien, en forståelse, som i stigende grad er influeret af videnskabelig tankegang. Martijn van Beek fortsætter:

Asiens buddhisme har været ude at vende i Vesten. Undervejs er den blevet blandet

lidt op med et nyt tankesæt Af Uffe Wilken

En stor del af de fattige karener ser med skepsis på den moderniserede form for buddhisme. Foto: Uffe Wilken

Den unge generations indflydelse "Inden for de tibetanske eksilsamfund i Indien har Dalai Lama argumenteret meget for, at det er nødvendigt for munkene at have et vist kendskab til naturvidenskab og videnskabelig tankegang fra Vesten. Derfor har han støttet projektet Science for Monks, hvor vestlige filosoffer og naturvidenskabsfolk tager ud til nogle af de store klostre i Sydindien. Her underviser og diskuterer de med munke om vestlig kosmologi og naturvidenskab. Som resultat af dialogen mellem Dalai Lama og vestlige videnskabsfolk, blandt andet i konteksten af Mind and Life Institute, er erfarne tibetanske buddhistiske praktiserende også

blevet involveret i neurovidenskabelige studier af meditation. Det interessante er så, at bøger om diskussionerne efterfølgende bliver en inspirationskilde for den unge generation i Asien, og at nogle munke refererer til disse undersøgelser, når de underviser i buddhistisk praksis i Vesten, men også i Asien." Martijn van Beeks forskning viser, at disse moderne former for tibetansk buddhisme i eksilsamfundene og i Ladakh taler bedre til de unge, der er veluddannede og har kendskab til videnskabelig tankegang. Nogle af munkene mener, at det er en positiv udvikling, fordi den sætter mere fokus på at forstå kernen af filosofi og meditation i buddhis-

men frem for den mere rituelle "kulturbuddhisme" med afbrænding af røgelse og den slags, som den praktiseres af forældrenes generation.

En begivenhed som for alvor understreger, at buddhismen er under forandring, fandt sted april 2009 i et kloster i Indien. Her var Martijn van Beek inviteret med til et møde om oversættelse til engelsk af den tibetansk buddhistiske litterære arv. Han siger:

"I Vesten er der en tradition for at behandle tekster med en historisk reflekterende og kritisk holdning. Vestlige studier af buddhismen var oprindeligt især filologiske tekststudier. Den tradition førte de vestlige buddhi-

Karener foran den store pagode i Wat Huay Tom, bygget af de lokale uden hjælp fra professionelle. Foto: Uffe Wilken

Grillpølser på karen-markedet – kun vegetar! Foto: Uffe Wilken

ster med sig, når de læste de buddhistiske tekster. Målet med mødet i Indien var at sætte gang i et projekt, der skal oversætte hele den tibetanske kanon fra tibetansk til engelsk. Den tibetanske kanon omfatter ud over filosofiske afhandlinger, historiske og rituelle tekster også, hvad der betragtes som selve Buddhas egne ord, nedfældet for mere end 2500 år siden i Asien. Ud over at rejse en masse praktiske spørgsmål, så rejser oversættelsesprojektet også flere fundamentale spørgsmål. Vi ved, at der er fejl i nogle af teksterne, når vi sammenligner dem med de fortsat eksisterende versioner på pali og sanskrit. Skal den planlagte engelske udgave af disse kanoniske værker bygge på en kildekritisk tilgang, og skal der være et udførligt noteapparat? Eller skal det være som lettere læselig, autoriseret version, som vi kender det fra for eksempel Bibelen, hvor det kildekritiske, filologiske arbejde, den også bygger på umiddelbart er usynligt?"

Martijn van Beek fortsætter:

"Til mødet var der inviteret både vestlige oversættere og tibetanske buddhistiske lærere med forskellige holdninger, og der var en heftig diskussion. Man enedes om at arbejde mod en version, som er på et litterært smukt sprog, som kan forstås af lægfolk, og med et begrænset noteapparat. Til sidst endte vi i en audiens hos Dalai Lama, hvor vi fortalte, hvad vi var kommet frem til og spurgte, om han havde nogle gode råd. Han havde to. For det første skulle man forsøge at forbedre de tibetanske versioner på baggrund af sanskritteksterne, fordi han vidste fra vestlige videnskabsfolk, at der var fejl i de tibetanske tekster. For det andet skulle man bruge lejligheden til at udvide den tibetanske kanon med tekster fra den kinesiske kanon, der hvor man ved, at der er mangler i den

MARTIJN VAN BEEK og **MIKAEL GRAVERS** er lektorer på Afdeling for Antropologi og Etnografi på Aarhus Universitet. Begge deltager i det fireårige projekt "Buddhism and Modernity: Global Dynamics of Transmission and Translation". Andre deltagere i projektet er lektor, ph.d. Jørn Borup, ph.d. Andreas Doctor, postdoc, ph.d. Cameron Warner og ph.d.-studerende Elizabeth Williams-Ørberg. Projektet er støttet af Det Frie Forskningsråd | Kultur og Kommunikation.

tibetanske. Og det er temmelig radikalt, for den tibetanske kanon betragtes som en samling hellige skrifter, tilskrevet enten selve den historiske Buddha eller buddhistiske lærde, som ligeledes betragtes som oplyste."

Et andet eksempel på, at traditionen ændrer sig i forholdet til teksterne, er, når man vil studere eller bare læse teksterne. Der skal man traditionelt have læst teksten op af en, der har fået den læst op af nogen, der har fået læst den op. På denne måde er der en linje af mundtlige overførelser af den pågældende tekst, som går tilbage til tekstens oprindelige forfatter, som jo i sidste ende kan være Buddha'en. Derudover skal man gerne få teksten forklaret af en kvalificeret lærer, som har fået denne forklaring af sin lærer osv. Især i tilfældet med tantriske tekster skal man også have en bemyndigelse. Hvad gør man så, hvis hele den tibetanske kanon med tusindvis af tekster skal oversættes af mange forskellige mennesker, som befinder sig spredt rundt omkring i verden, og hvor det kan være svært at få fat i en, der kan give overførelserne? Om Dalai Lamas svar på dette fortæller Martijn van Beek:

"Dalai Lama, som er kendt for sin pragmatisme og reformvilje, brød med traditionen, for han syntes, det var i orden uden de rituelle oplæsninger. Når motivationen ikke var god, ville resultatet ikke blive godt, selvom man havde opfyldt kravene. Motivationen er det afgørende. Det er en form for sekularisering af oversættelsen, som tidligere havde

været utænelig. Var der derimod tale om, at man skulle praktisere, hvad teksten handlede om, for eksempel et bestemt ritual, havde det været en anden sag.

Profit og merit Et par timers sydøstlig kørsel fra Thailands næststørste by Chiang Mai bringer den besøgende til Huay Tom, et område, hvor der bor omkring 10.000 karenfolk spredt ud i en række fattige, mindre landsbyer. Her har stærke, karismatiske munke gennem de sidste mere end tredive år opbygget en lokal konstruktion af global udvikling, hvor karenene får økonomisk og social sikkerhed. Udviklingen er samtidig koblet med en religiøs stramhed, hvor alkohol, opium, kød og sex før ægteskab er forbudt, og hvor der arrangeres religiøse ceremonier og meditationsaftner. Klostrene i Nord- og Nordøstthailand betragtes som mere i overensstemmelse med oprindelig buddhisme end bytemplerne, hvorfor byfolk valfarter til Huay Tom. Heroppe ses konflikten med moderniteten i forholdet til det moralske. Mikael Gravers er antropolog, taler karen og har opholdt sig i lange perioder hos karenene i Nordthailand. Han siger:

"Det moralske ses i forholdet mellem byerne og landet, hvor byerne med Bangkok i spidsen står for hedonisme, forbrug og porten til den store verden. Det, der sker i disse år, er en form for kommercialisering af bud-

dhismen, som de lokale karenere ikke bryder sig om. Der sker en intervention af meget rige forretningsfolk, som ofte er kvinder fra Bangkok. Det starter typisk med en pilgrimsfærd til templer som Wat Huay Tom, som pilgrimmene finder spændende, og som har noget at byde på rent spirituelt. Efterfølgende kommer de med deres penge, bygger gæstehuse, overtager gradvist administrationen, køber munkenes meditationstid og begynder at stille moderne religiøse figurer op i grusomme farver. På den måde får de merit, det vil sige, de har noget på pluskontoen i deres næste liv. Her kobler profit og merit sig, og der er mange i Nordthailand, der er ved at træde lidt på bremsen. De vil gerne have donationerne, så de kan bygge pagoder og renovere tingene, men hvis de mister styringen, så mister de også den lokale tilslutning, og så ender det med, at de karismatiske munke forsvinder. Så kammer det over og bliver til det, thaierne kalder kommercialiseret buddhisme."

Mikael Gravers bemærker, at der fra andre munke rettes en kritik mod munkene i Huay Tom. De mener, at der er for meget magi og shamanisme i den måde, buddhismen praktiseres på i det store kloster. Han fortæller om en begivenhed, han selv overværede:

"En af mine venner havde inviteret mig på køretur, og jeg undrede mig over, at hans nye bil stod under et plastdække, og vi skulle køre i hans gamle bil, når han nu havde en fin ny én. Han sagde, at det var ikke så godt at køre i den lige nu, fordi den var farlig. Det ville være bedre på søndag – så ville den ikke længere være farlig. Så ville den nemlig være velsignet."